

PÄRNU SÜTEVAKA HUMANITAARGÜMNAASIUM

**EESTI ÕPILASMALEVAGA
SAKSA DEMOKRAATLIKKU VABARIIKI**

Uurimistöö

Koostaja: Marten Vares
Juhendaja: Elve Tamvere

Pärnu 2008

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. LÜHIÜLEVAADE EÕM-I ALGUSEST JA PÄRNUMAA RÜHMADEST 1991. A.	5
2. HALINGA – SAKSA DV SÕPRUSSIDEMED	8
3. EESTIST SAKSAMAALE MALEVASSE	12
3.1 Ettevalmistus välismalevasse minekuks	12
3.2 Rühmast, sõidust Berliini ja tagasi	15
3.3 Maleva elukorraldus ja vaba aeg	16
3.4 Ringreisid	20
3.5 Malevlaste töödest	23
3.6 Malevlased Saksamaa kaubandusega tutvumas	26
4. MAEVLASED TÄNAPÄEVAL EHK 20 AASTAT HILJEM	28
KOKKUVÕTE	33
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS	34
SUMMARY	36

Lisad

- 1. Küsimustik 1988. a. malevlasele**
- 2. Hans Milatzi kiri 25.09.1986**
- 3. Hans Milatzi kiri 15.12.1988**
- 4. Kooperation Seetz 1986**
- 5. Halinga kolhoosi töötajate arv ja kvalifikatsioon**
- 6. Rühma nimekiri**
- 7. EÕM '88 välisrühma vastuvõtu tüüpprogramm**
- 8. Välispass 1988. Aastal**
- 9. Valuutavahetus NSVL Väliskaubanduse Panga Tallinna osakonnale**
- 10. Avaldus kassale**
- 11. Malevlaste embleeme**
- 12. Hans-Dietrich Milatz Regionalleitser Ostdeutschland**

SISSEJUHATUS

Peale Eesti Vabariigi taasiseseisvumist on ühiskonnas toimunud väga suured muutused. Enne oma riikliku iseseisvuse kehtestamist oli eestimaalastel võimalus reisida vaid Nõukogude Liidu piirides ja väga vähestel väljaspool. Alates 21. detsembrist 2007 muutus Schengeni viisaruumis vabaks maa- ja merepiir, 2008. aasta märtsist ka õhupiir.

Teemavaliku tingis ennekõike elu ise – kas me teame, millised probleemid olid veel aastal 1988 ja enne seda Eestis ja Euroopas. Missugused olid noorte huvid ja vaimsus? Missuguseid võimalusi vaba aja sisustamiseks pakkus tookordne ühiskond? Kõike seda uuritakse läbi EÕM-i ja õpilasmalevlaste ankeetide, Saksa DV ajaloo, Halinga kolhoosi ja Saksamaa LPG (P) Seetz-i majandi sõprussuhete, eõmmikate Saksamaal ja 20 aastat hiljem. See on kirjeldav uurimus. Töö eesmärgiks ongi uurida ühe Eesti Õpilasmaleva rühma ajalugu jõuame välja Saksamaa Demokraatlikku Vabariiki ja taas tagasi Eestisse.

Töö koosneb neljast peatükist.

Esimeses peatükis antakse lühiülevaade EÕM-i algusest 1967 ja Pärnumaal töötanud õpilasmalevatest kuni nende tegevuse soikumiseni aastal 1991.

Teises peatükis uuritakse Halinga ja Saksa DV sõprussuhteid. Antakse ülevaade sõprussuhete tekkimisest, majandusnäitajatest, töötajatest ja otsusest õpilasmaleva rühmi vahetada. Peatükis kasutatakse allikatena kirjavahetust ja arhiivimaterjale. Parema ülevaate saamiseks kahest majandist on peatükis välja toodud tabelid ja joonised.

Eestist Saksa DV-sse malevasse on kolmas peatükk, mis koosneb kuuest alapeatükist ja seal uuritakse ettevalmistusi välismalevasse minekuks, sõitu, elukorraldust, ringreise, tööd, kaubandust ja elu-olu. Põhimaterjal on küsimustiku (vt. lisa 1) vastustest, kirjandusest. Fotomaterjal on saadud 1988. a. malevlastelt ja nende juhendajatelt .

Neljandas peatükis „Malevlased tänapäeval ehk 20 aastat hiljem“ uuritakse, mis on saanud 1988. a. malevlastest. Peatükis on juttu ka maleva taasasustamisest tänases Eestis. Materjali allikaks on küsimustelehe (vt. lisa 1) vastused ja intervjuud, mis kajastuvad joonistes.

Uurimistöö allikamaterjalideks olid arhiivis olevad Halinga kolhoosi protokollid, statistilised aruanded, kirjandus ja ajakirjandus, kirjavaetus, mitmesugused dokumendid ning intervjuud andmete täpsustamiseks. Olulisemaks allikaks on 1988. aasta malevlaste mälestused ja fotomaterjalid.

Tahaksin tänada kõiki ankeete täitnud inimesi, kes olid valmis rääkima sellest perioodist. Samuti tänan väga oma juhendajat igakülgse abi eest.

1. LÜHIÜLEVAADE EÕM-I ALGUSEST JA PÄRNUMAA RÜHMADEST 1991. A.

1967. aasta suvel moodustati ELKNÜ Keskkomitee algatusel õpilaste suvine vabatahtlik töökoondis, mis kandis 1971. aastani Eesti Õpilaste Töömaleva nime. Seejärel saab organisatsioon nime Eesti Õpilasmalev (lühendatult EÕM). Malev tegutses isemajandava organisatsioonina kuni 1990. aastate alguseni.¹ Malevlastel oli oma lipp ja vormiriietus. Õpilasmalev jagunes piirkonnaüksusteks, need omakorda jagunesid laagriteks (töö- ja puhkelaager) ja rühmadeks. Laagrid (TPL) koondasid I-VII klassi õpilasi, kes töötasid harilikult 4 nädalat. Õpilaste suvevaheaja sisustamisel on küllalt kaalukas koht laagritel. Need on võitnud nii laste kui ka vanemate poolehoidu.²

Tavaliselt oli laagrisse soovijaid rohkem kui kohti ja konkurents valiti välja paremad. Töö ja puhkus on küll mõnes mõttes vastandid, kuid samas võib neid ka ühise nimetaja alla viia, sest kokku tähendasid töö ja puhkus õpilastele kasulikult veedetud suve ja taskuraha. Rühmadesse kuulusid noored alates 15. eluaastast ja nende tööaeg oli 7 nädalat.

Eesti Õpilasmaleva töösuvi kuulutati tavaliselt Vallikäärus avatuks 19. juunil. 1983. aasta suvel töötas Pärnu piirkonnas 15 linna- ja 15 maarühma.

Üldiselt oli malev ikka tõsine abivägi meie majanditele, eriti rohimistöodel. Komandörideks olid enamasti pedagoogid, kes oskasid vältida ja lahendada konflikte.³

¹ XX sajandi kroonika. Eesti ja maailm III osa. Tallinn, 2006 lk. 114

² Vinn, A. Koolilaager, mis see on? Pärnu Kommunist, 13. juuli 1967 lk. 2

³ Kivimägi, S. ; Naaber, G. Malevast nii ja teisiti. Pärnu Kommunist, 15. juuli 1983. lk 2.

1988. aastal oli kahekümne teine õpilasmalevasuvi. Piirkonnakomandör Mati Sutt valutas südant küla pärast, kus endiselt napib noori inimesi ning avaldas lootust, et suvine tööveerand maal aitab linnanoori lähendada meie juurtele. Oleme ikkagi maarahvas.⁴ Malevlaste töödeks said: haljastus, maantee peenarde korrashoidmine, traditsioonilised heinatööd ja kõplamine, abitööd ehitustel.

Mis pani noored tööle? Tahtmine, kohustus, ise teenitud raha. Ent malevas muutus aktuaalseks võimalus minna ühel suvel välisrühma tööle. Malevlaste arvamustest tuli välja, et kõik eelpool nimetatut. Vahetusrühmad Läti, Krimmi, Saksa DV ja Ungari RV-ga toimisid, oodata oli sidet ka Soomega. 1988. aasta Pärnumaa rühmadest töötas kaks nädalat „Edasi“ kolhoosi malevlased sõprusmajandis Ungari RV-s ja Halinga oma Saksa DV-s.

EÕM-i traditsioonilised üritused olid töösuve avamine ja lõpetamine (vt. foto 1), malevlaseks löömine, töövõistlus, lauluvõistlus, lastevanemate päev ja kokkutulek.

⁴ Vilgats, K. Malev läks. Pärnu Postimees. 5. juuli 1988. lk. 2

Foto 1. Malevlaste töösuve lõpetamine Koongas 1988. a. Halinga malevlased on keskel sinistes pluusides. Erakogust

Eestis tegutsenud EÕM-i tegevus soikus 1991. aastal. Pärnumaa viimane kokkutulek toimus Kablis, kus said kokku Eesti Õpilasmaleva Pärnumaa 11 rühma.⁵

⁵ Nädal faktis 22-28 juuli 1991 // Pärnu Postimees. 30. juuli, lk. 2

2. HALINGA – SAKSA DV SÕPRUSSIDEMED

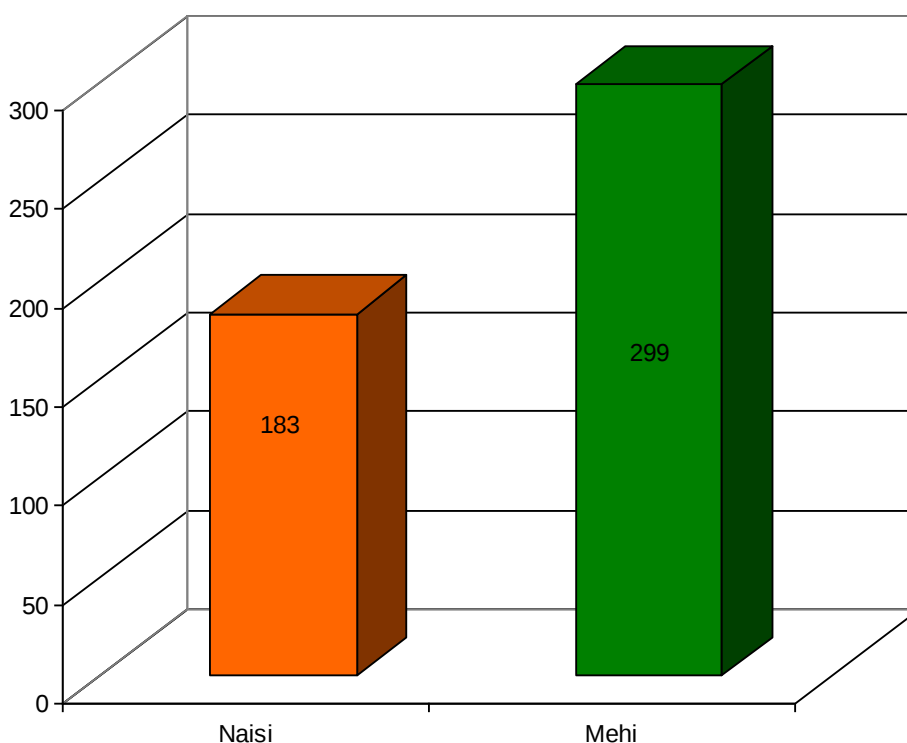
Halinga ja Saksa DV LPG P Seetz'i (LPG Pflanzenproduktion Seetz) sõprus algas 1986. a. algusel. Alguse sai see Pärnu linna ja Schwerini ringkonna sõprussuhetest. Sõprus aga laienes maale ja seda tookordsesse Halinga kolhoosi. Schwerini piirkonna pindala oli 8672 km² ja elanikke oli seal 597,4 tuhat. Pärnu rajooni (maakonna) pindala oli 4799 km² ja elanikke 42 812, Pärnu linnas 49 258 elanikku.⁶ Algul toimus tutvus kirjavahetuse teel (see jäi hiljemgi), järgnesid külaskäigud ja delegatsioonide vahetamine. Vastastikku huvituti majandite põllumajandus näitajatest, töökorraldusest, töötajate töö- ja elamistingimustest, majandi tehnikast, loomakasvatusest, maaparandusest. Kokkuvõtvalt – kõigest, mis iseloomustas majandit. Kirjavahetusest selgub, et LPG P Seetz kasvas kartulit (600 ha), teravilja, maisi sileerimiseks (nn. silomaisi) ja ka terana. Maisi valmimiseks oli Saksamaa kliima soodne. Eestis mais enamasti ei valmi. Loomakasvatus oli spetsialiseerunud piimakarja- ja seakasvatusele (vt. lisa 2; 3). Ka hilisemates kirjades on põhjalikult juttu põllumajandussaaduste tootmisest, ka suhkrupeedi kasvatamisest (saaginumbriks oli mainitud 396 ts/ha) (vt. tabel 1).

Jrk. nr	Põllumajanduskultuuri nimetus			1986. a.		1988. a.
				Ha	Keskmine saak tsentrites	Saak tsentnerites
1.	Teravili				35,5	
2.	Kartul			600	185 (plaan oli saada 220)	327
3.	Suhkrupeet					396
4.	Silomais			300	300	564
5.	Teramais					84

⁶ ENE 7, Tln., 1975, lk. 110

Tabel 1. Kooperatiiv Seetzi põllumajanduskultuuride põhinäitajad. Tabelist selgub, et põhikultuurid ongi teravili, kartul, suhkrupet. Ülevaate annab Kooperatiiv Seetz'i kus on märgitud piirkonnad, kuhu, on koondatud ka seakasvatus (vt. lisa 4). Allikas: H. Milatzi kirjad (vt. lisa 2; 3)

Arhiivis Halinga kolhoosi materjalidega tutvudes saadi teada, et majandis oli 482 töötajat, nendest naisi 183 ehk 38% ja mehi oli 299 ehk 62% (vt. joonis 1). Vajadus oli veel 12 töötaja järele – lukkseppadele, treialitele, keevitajatele. Üldse oli võimalik majandis töötada 29 erineval kutsealal (vt. lisa 5).

Joonis 1. Töötajate sooline jaotus majandis. Allikas: Pärnu Maa-arhiiv⁷ (vt. lisa 5)

Kuna meid huvitab 1988. aasta, siis toome välja ka Halinga kolhoosi sama aasta statistilised ja operatiivandmed.

⁷ Pärnu Maa-arhiiv. F. 511. N. 1. t. 73-9 L. 1

Jrk nr.	Põllumajanduskultuuri nimetus		Ha	Keskmine saak tsentnerites
1.	Teravili	Teravili	50	25
2.		Rukis	40	20,6
3.		Oder	782	12,9
	Tehniline kultuur		Kokku: 872	
4.		Lina	23	
5.		Kartul	40	126,2
6.		Kapsas	1	212
7.		Söögipeet	1	305
8.		Söödajuurvili	37	570,3
9.		Taliraps	40	
10.		Roheline sibul		
11.		Haljassööt	77	244,4
12.		Timut	65	

Tabel 2. Halinga kolhoosi põllumajanduskultuuride saagi kogumise aruanne 1. november 1988. Halinga kolhoosis kasvatatakse 12 erinevat põllumajanduskultuuri. Põhirõhk on teraviljade kasvatamisel, suure osa moodustavad ka mitmesugused loomasöödad. Kolmanda suure rühma moodustavad juur- ja köögiviljad. Allikas: Pärnu Maa-arhiiv⁸

Tabelitest selgub, et LPG Pflanzenproduktion põhikultuurid olid teravili ja kartuli, saagikus oli Halingast parem.

Majandi juhatuse koosolekul arutati läbi ka kõik välissõitude küsimused ja tuusikute väljamaksmised personaalselt. Nii on arutatud 31. mail 1988. aastal majandi töötajate reisi Saksa DV-sse ja tehtud otsus: „Komandeerida kogemuste vahetamiseks sõprusmajandisse Saksa DV-sse LPG Pflanzenproduktion Seetzi Sitz 2911 Garlen Kreis Pelebergi alljärgnevaid

⁸ Pärnu Maa-arhiiv. F. 511. N. 1. t. 14-15 L. 9, 10

majanditöötajaid 10 päevaks alates 18.07 – 24.07.1988“ (väljavõtte protokollist). Õpilasmalevarühmade vahetus oli kooskõlastatud juba 1988. a. alguses.⁹

Peatükis uuriti:

- Kuidas algsest kirjavahetusest (1986. a.) arenes vastastikune huvi kahe riigi, piirkonna ja majandi vahel;
- Majandusnäitajate ilustamata tutvustamine oma sõpruspartnerile (tabelid, joonised);
- Huvi näha kohalikku elu-olu, mis viis töötajate delegatsioonide vahetuseni 1987. aastast;
- 1988. aastal täiendati noorte tööühmade vahetust ja plaaniti ka juba 1989. aastaks (selgub kirjavahetusest lisades);
- Saime teada, et majandi töötajaskonnas oli meeste osakaalu protsent suurem;
- Et aastal 1988 oli maal puudus headest tehnilise erialaga meestest.

Sõprussidemed Saksa DV-ga olid tihedad ja süvenesid ajapikku, majandilastel oli suur huvi Saksa DV vastu, sest see oli ikkagi riik Euroopa südames.

Seoses sõprussuhetega Saksa DV-ga oli tekkinud võimalus näha piirkonda Euroopas, olgugi et Nõukogude Liidu okupatsioonitsoonis.

Sõprustunnet tugevdasid kahe riigi ja rahva saatused. Inimesed Eestis meenutasid oma iseseisvust ja Saksa rahvas polnud unustanud ühtset Saksamaad.

⁹ Pärnu Maa-arhiiv. F. 511. N. 1. t. 14-8. L. 49

3. EESTIST SAKSAMAALE MALEVASSE

Halinga kolhoosi ja Pärnu piirkonna EÕM-i komandöri Mati Suti hea koostöö viis selleni, et 1988. aastal oli võimalus Pärnumaal võtta vastu 2 välisrühma – Saksa DV-st ja Ungarist – Halinga ja „Edasi“ kolhoosis. Samas said vahetusrühmadena välismaal töötamise võimaluse Halinga EÕM ja „Edasi“ EÕM. Mõlemas majandis olid pidevalt töötanud malevad ja organiseerinud noorematele õpilastele TPL-i (töö-ja puhkelaagreid).

3.1 Ettevalmistus välismalevasse minekuks

Välismalevasse saamise tingimused olid järgmised:

- Noor pidi olema varem töötanud malevas;
- Olema majandi töötaja laps või töötas vanem sellisel töökohal, mis oli majandile vajalik (lasteaed, meditsiin, toitlustus) s.o. seotus Halinga kolhoosiga;
- Majandil oli koostöö Pärnu-Jaagupi keskkooli juhtkonnaga, kes andis noortele omapoolse iseloomustuse;
- Nõutav oli olla vähemalt 16-aastane Saksamaale sõidu ajaks (see tingimus oli vajalik passi saamiseks)

Kokkuvõtvalt – pidi olema tubli, mitmekülgne, aktiivne noor inimene. Kõik need eelpool nimetatud tingimused aitasid rühma komplekteerida. Seotus Halinga kolhoosiga oli vajalik

seetõttu, et majandile oli see ettevõtmine küllalt kulukas. Rühma nimekirjas oli 20 noort (vt. lisa 6) ja viis nende vanematest ei töötanud Halinga kolhoosis. Lisaks tuli majandil vastu võtta ka vahetusrühm Saksamaalt, mis oli jõukohane ainult jõukamatele majanditele. Tüüpprogramm täideti kindlasti, kuid majandile läksid ühe õpilase vastuvõtu kulud tunduvalt suuremaks (vt. lisa 7).

Eelnevalt oli vaja täita põhjalik avaldus-ankeet, sest kõik malevlased said välispassid (vt. lisa 8), kus olid kirjas kõik vajalikud andmed ja kindlasti passi kehtivusaeg. Pass oli venekeelne ja antud välja NSVL vabariigi kodanikule. Raha vahetas NSVL Väliskaubanduse Panga Tallinna osakond, millele olid alla kirjutanud ELKNÜ Keskkomitee sekretär ja ELKNÜ Keskkomitee pearaamatupidaja (vt. lisad 9, 10). Kõik need dokumendid ajas korda rühmakomandör koostöös piirkonna komandöriga. Mingit erilist instrueerimist kodust kaugemal ei toimunud. Kõik küsimused ja probleemid saadi kodus selgeks (vt. lisa 1). Reisiks suuri ettevalmistusi ei tehtud, kuid kindlasti võeti kaasa oma parim garderoob. Malevlastel oli ka oma vorm. Selleks olid valge särk punaste kirjadega ja hallid püksid. Saksamaal anti kõigile malevlastele rukkilille sinine Saksa DV maleva embleemiga särk (vt. foto 2).

Foto 2. Halinga – Seetz malevlased 1988.a.
 Esimene rida: Sepp, Kurgmann, Kodasma, Artel, Kodasma, Tõnisson
 Tagumine rida: Leppik, Kuningas, Kold, Andresson, Tambre, Käsper, Tamvere, Rahula.
 Erakogust

Üldiselt nägid rohkem vaeva tüdrukud, kes ostsid jalatseid, riideid, suveniire, ka oli üks kohvri ja spordikoti (välismaise päritoluga) laenamine.

Eestis oli muutuste periood, mis avaldus kõigis eluvaldkondades. Muutused valitsevas ideoloogias, majanduses ja elu-olus, mis tähendas, et kauplustes oli üsna suur tühjus.¹⁰ Kõige enam mainitakse, et oli suur ootus ja põnevus, sest see oli kõigile esimene välisreis. Üks noormees ohverdas selle nimel oma kooli lõpuaktuse, mis toimus üks päev hiljem.

¹⁰Vahtre, L. Eluolu viimasel vene ajal. Tln., 2002. lk. 125

3.2 Rühmast, sõidust Berliini ja tagasi

„Rühma omavaheline läbisaamine oli väga hea. Olime ju kõik ühest kandist ja tundsi üksteist lapsest peale. Kindlasti aitas kaasa ka komplekteerimine, kus üheks eelduseks oli grupiliikmete omavaheline sobivus.“¹¹ Samad mõtted tulevad ka välja veel teistest küsitluslehtede vastustest:

„Sõbralik, lõbus seltskond.“

Sõit Saksamaale toimus läbi Leningradi (Peterburi). Sõideti 8 tundi majandi bussiga Pärnu-Jaagupist Leningradi ja edasi lennukiga Berliini ning jälle edasi bussiga maleva peatuspaika Saksamaal. Samamoodi toimus ka tagasisõit, kuid ümberpööratud järjekorras. Väga hästi mäletatakse Berliini lennujaama (vt. foto 3), mis oli õpilaste arvates – võimas. Imestati, et kõikjal olid asfaltkattega teed ja puud kasvasid reas istutatult.

Foto 3. Berliini lennujaam 1988. a. J. Kuningas erakogust.

¹¹ Tambre, I. Meenutused

Rühma õpilastele oli see esimene välisreis ja seega väga huvitav. Ka tollidest läbimine oli põnev. Probleem tekkis aga tagasi tulles Leningradi lennujaamas, sest laenatud spordikott oli reisil kaduma läinud. Spordikott saadi kätte kuu aega hiljem ja kõik, mis oli vähegi väärtuslikum, oli kadunud, niisiis enam-vähem tühi kott.

3.3 Maleva elukorraldus ja vaba aeg

„Sõnaga EÕM Saksamaal seonduvad minul eranditult positiivsed emotsioonid. Tagantjärele vaadates oli see suvi üks minu elu parimaid. Töö konti ei murdnud ja meelelahutust jätkus igaks päevaks. Selle eest hoolitsesid meie võõrustajad, kes olid ette valmistanud tiheda kultuuriprogrammi,“ meenutab Janec Leppik.¹² Päev Saksamaal malevas oli paljuski sarnane selle tüüpprogrammiga, millest eelpool oli juttu. Kuid samas tunduvalt erinev, sest riik ja rahvas olid teistsugused, elu-olu tunduvalt parem meie omast. Eraldi kontsertide ja kinokülastusi meil ei olnud, kuid diskod ja kohalikud kohtumisõhtud kohalike noortega olid küll programmi lülitatud. Meie valdusesse anti hoone, kus elasime neljakesi tubades (vt. foto 4). Hea ülevaate piirkonnast annab Kooperation Seetzi 1986. a. kalendri ülaosa, sest elukohaks oli LPG Seetz Garlinis (vt. lisa 4).

Foto 4. Malevlaste elumaja 1988. a. juulis Saksa DV-s. Foto L. Tamvere erakogust.

¹² Leppic, J. Meenutused

Foto 5. Eesti lipp 1988. a. juulis malevlaste elumaja fassaadil Saksa DV-s. Foto L. Tamvere erakogust.

Eesti-Halinga malevlaste elamispaika iseloomustas lehviv sini-must-valge lipp kogu Saksamaal oleku aja, kõrvuti Saksa DV lipuga (foto 5). Selle lipu oli kaasa toonud üks tüdrukutest – Leena Andresson. Lipu väärtus oli suur, sest see oli olnud 48 aastat peidus ja vanaema oli selle kaasa andnud. Saksamaal aga tekitas lipp palju elevust ja kohati hirmu, kas tohib lehvida? „Suutsime majandi juhtkonna ja kohalikud maha rahustada. Rääkisime muudatustest, et nüüd võime oma lippu avalikult heisata,“ meenutab Janec Leppik.¹³

10. – 14. juunil 1988 kasvasid Tallinna vanalinnapäevad üle öölaulupidudeks, kus sini-must-valgete lippude all kogeti erilist rahvuslikku üksmeelt. Nädala möödudes sai tollase Eesti NSV Ülemnõukogu otsuse kohaselt sini-must-valge lipp taas eestlaste rahvuslipuks. Saksa DV-s oli Erich Honeckeriga eesotsas vanameelne juhtkond, kes ei läinud kaasa Ida-Euroopa

¹³ Leppik, J. Meenutused

uuenemisprotsessiga ja püüdis valitsevat režiimi hoida.¹⁴ Seetõttu on ka arusaadav kohalike hirm ja mure meie pärast, et olime oma lipu lehvima pannud. Hiljem selgus, et see oli eestlaste autoriteeti tugevasti tõstnud ja meie ei olnudki „venelased,“ vaid eestlased Eestimaalt. Kohtumistel kohalikega tuli meil üsna palju Eestis toimuvaid muudatusi selgitada. Toitlustamine toimus hommikuti kohapeal ja lõuna sööklas. Õhtusöök vastavalt seal, kus parajasti üritusel olime: peoõhtud, kohtumised või pidulikud õhtusöögid tuuleveski-restoranis. Vahetevahel anti meile veel pikemale sõidule toitu kaasa. Süüa saime väga hästi. Paljudele meenub üks seaküpsetamise õhtu. Meelde on jäänud veel üks vaba aja veetmise õhtu, kus küpsetati tulel terve siga korraga. „Nägin sellist asja esimest korda,“ mõtiskleb Kurgmann.¹⁵ See lõkkeõhtu oli järve ääres koos paljude kohaliku majandi spetsialistidega. Üldse paljudel õhtustel üritustel osales majandi juhtkond (vt. foto 6).

¹⁴ XX sajandi kroonika. Eesti ja maailm IV osa. Tln., 2007. lk. 176

¹⁵ Kurgmann, A. Meenutused

Foto 6. Lõkkeõhtu koos majandi töötajatega. Lõkkele puid lisamas Hans Milatz. L. Tamvere erakogust 1988. a.

„Malevasi kostitati kõigi hõrgutistega. Kindlasti oli võimalus süüa kirsse nii palju kui süda soovis. Neid oli kohale toodud mitu pangetäit,“ arwab Külvik.¹⁶ Paljudele ongi Saksamaalt meelde jäänud kirsid, kirsipuude Garlinis, meie elupaiga lähedal ja sparglid. Noorte lauludele oli kitarril saatjaks Ivar Tambre. Malevlaste hea lauluoskus üllatas ka saksa sõpru (vt. foto 7). Rühmaliikmetest oli vähemalt seitse õppinud muusikakoolis.

Foto 7. Lõkkeõhtul. Vasakult: Sepandi, Rahula, Käsper, Tambre, Kuningas, Andresson, Tõnisson, Kodasmaa ja taga Leppik, Sepp, Lehmus. L. Tamvere erakogust 1988. a.

Samal perioodil olid Saksamaal malevas ka noored Järvamaalt kaks rühma: Paidest ja Kirnast (vt. lisa 11). Kohtumisõhtud nendega olid äärmiselt südamlikud, tempokad ja huvitavad. See oli nagu väike Eestimaa kokkutulek, kus koos lauldi, tantsiti ja toimusid jalgpallivõistlused. Loomulikult toetasid neid õhtuid Saksamaa sõbrad.

¹⁶ Külvik, M. Meenutused

3.4 Ringreisid

Ekskursioonide programm oli tihe, sest sõitsime palju ringi ja nägime Saksamaad. „Külastasime Renega ka sõjaväeosa, kus teenisid aega Eesti poisid,“ meenutab Ivar Tambre.¹⁷ Alljärgnevalt sellest, kus käidi ja mida nähti.

Esimene kohtumine ääretult suure linna Berliiniga oli juba Saksamaale saabudes, kuid nüüd oli terve päev Berliinile pühendatud. Berliin üllatas kõiki oma suurlinlusega. Kõige paremini jäi malevlastele meelde Alexanderplatz, teletorn, Brandenburgi väravad ja Berliini müür. Seal räägiti Saksamaa lõhenemisest ja kahe Saksamaa tekkimisest. 23. mail 1949. a. asutati Saksa Liitvabariik (Lääne-Saksamaa) ja 7. detsembril 1949. a. Saksamaa Demokraatlik Vabariigi (Ida-Saksamaa). Saksamaa lõhenemine jäi üheks teravaks probleemiks kogu saksa rahvale. Kuid sellest ei jätkunud Nõukogude Liidule, sest 13. augustiks 1961. a. oli valminud esialgne Berliini müür, millest sai üks külma sõja ja Saksamaa lõhestumise sümboleid (vt. foto 8).

Foto 8. Berliini müür. Allikas:

<http://novaonline.nvcc.edu/eli/evans/Photos/Russia/BerlinWall.jpg>

¹⁷ Tambre, I. Meenutused

Piirirajatis oli 107 km pikk. Sellest 60,8 kilomeetrit moodustas metallvõrgust tara, ülejäänud aga 3,5 kuni 4,5 meetrit kõrge müür. Kaitsekompleksi hulka kuulusid veel 295 vaatlustorni, 23 punkrit, 127,5 kilomeetrit kontakt- ja signaaltara. Tihe oli ka Saksamaa sisepiir: 1378-kilomeetrisel piiril oli 1266,5 kilomeetri pikkune metallvarbadest tara, 1196,4 km piirist oli muudetud kahe metallvõrgust tara vahel asuvaks kümne meetri laiuseks siledaks rehitsetud julgeolekutsooniks.¹⁸

Veel 1989. aasta 20. jaanuari ajalehes „Neues Deutschland“ kinnitas tollane SDV parteijuht Erich Honecker, et müür jääb püsima veel vähemalt sajaks aastaks. 10315 päeva oli Berliin müüriga kaheks jaotatud. 4. novembril 1989 toimus Ida-Berliinis kommunistliku valitsuse vastane meeleavaldus, millest võttis osa pool miljonit inimest. 7. novembril astus valitsus tagasi, järgmisel päeval ka SDV Poliitbüroo. 9. novembril avati piir vabaks liikluseks ja 3. novembril 1990 tähistati Saksamaa taasühinemist.¹⁹

Aastal 1988 ei teadnud veel sakslased, et ajaloo pöördepunktist lahutab neid ainult kaks aastat. „Potsdam, mis asub Elbe lisajõe Haveli ääres, oli Brandenburgi liidumaa pealinn. Paljude baroksete lossihoonetega ja parkidega linn, millest hiilgavaim oli Friedrich II poolt ehitatud Sanssouci loss ja park. Täiendavalt külastasime ka Cecilienhofi lossi (vt. foto 9),“ meenutab Kuningas.²⁰

¹⁸ Ilves, G. Sündmused, mis vapustasid maailma. Tln., 1998. lk. 222

¹⁹ Ilves, G. Sündmused, mis vapustasid maailma. Tln., 1998. lk. 221

²⁰ Kuningas, J. Meenutused

Foto 9. Cecilienhofi loss Potsdamis. L. Tamvere erakogust 1988. a.

17. juulist 2. augustini 1945 toimus seal Potsdami konverents, kus arutati Saksamaa sõjajärgse korraldamise küsimusi, määrati kindlaks poliitilised ja majanduslikud põhimõtted Saksamaa sõja-aegsete liitlaste kontrollimiseks, saavutati kokkulepe anda sõjaroimarid rahvusvahelise kohtu alla ning esitati Jaapanile ultimaatum tingimusteta kapituleerimise nõudega.

Järgnesid kaks huvitavat sadamalinna Läänemere ääres.

Wismar on linn Saksamaal Mecklenburg-Vorpommerni liidumaal, asudes Läänemere kaldal.

(Pindala 41,7 km², elanikke 45 500)

Rostock on sadamalinn Saksamaal ja jällegi asukoht Läänemere kaldal, Warnowi suudmes, Mecklenburg-Vorpommerni liidumaal.

Schwerin, linn Põhja-Saksamaal, millega olid Pärnu maakonnal (tookord: Pärnu rajoonil) sõpruslused. Linn ise asub Schwerini järve ääres (63 km², 54 m sügav) ja on Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa pealinn 105 000 elanikuga. Kui selles linnas olid vaatamisväärsused vaadatud, järgnes fantastiline päev Schwerini järvel. Seal kaotas ka üks malevlane oma välispassi, mis hiljem toimetati tagasi malevasse.

Veel on malevlased meenutanud väljasõite Perlebergi, Lenzeni, Arendsusse, Ludwigslusti. Ekskursiooni päevade programm oli malevlastel äärmiselt tihe, kuid samas andis hea ülevaate

Saksamaa kultuurist, elu-olust. Kõikidel ekskursioonidel olid saatjaks mitmekülgsed kohalikud inimesed, kes väga avameelselt rääkisid oma maast ja rahvast, kuid ka sugulastest teisel pool Berliini müüri, kellega suhtlemine oli raskendatud.

3.5 Malevlaste tööst

Tööpäevad olid tavaliselt neljatunnised, ainult üks kord oli veel vaja töötada pärast lõunat. Rühm oli jaotatud väiksemateks osadeks. Töö oli korraldatud väga kenasti ja alati oli rühmadel kaasas töö juhendaja. „Meie grupp pidi rohima sparglipõldu. See töö küll koormust ei pakkunud, sest põld oli üsna puhas (vt. foto 10). Huvitav oli seegi, et sparglit kasvatati toiduks, kuid meil ainult lillekimbu kaunistusena,“ meenutab Leena Andresson.²¹

Foto 10. Sparglipõllul 1988. a. Vasakult: Kold, Kuningas, Rahula, Artel, Kurgmann, Andresson ja Käsper. Annemarie Tiepermanni fotokogust.

„Meelde on jäänud, et kõplasime sparglitaimi. See võib olla sellest, et kohalik leht tegi meist artikli ning selles oli meiegi jutt,“ meenutab Anzelika Kurgmann.²²

²¹ Andresson, L. Meenutused

²² Kurgmann, A. Meenutused

„Sakslaste töötegemise kultuur erines eestlaste omast ning tööaja keskel olid kohvipausid,“ on kirjutanud Janec Leppik.²³

Teise grupi tüdrukud ja poisid käisid põhu- ja heinapalle tõstmas ja küüni panemas. Siingi tuleb hinnang Aive Nurmikult: „Korrektсед ja täpsed sakslased.“²⁴ „Töö mõttes meenub, et rohimist oli vähe, pigem selline füüsiline töö, näiteks põhupallide laadimine. Tööd ei olnud sugugi rasked ja kohati tundus, et meid hoiti üsna mõõdukalt töö. Tavaline tööaeg oli neli tundi,“ meenutab Tambre.²⁵ Monika Külvik, Piret ja Pilvi Kodasma, Silja Tõnisson töötasid baaris ja köögis (vt. foto 11).

Foto 11. Malevlased köögitöödel. Vasakult: Silja Tõnisson, Piret Kodasma, Pilvi Kodasma ja Monika Külvik 1988. a. Annemarie Tierpermanni foto

Ühel päeval oli neil rahvapidu. Pikkade laudade ümber istus rahvas ja tüdrukud olid ettekandjad. Monikale meenub, et ta kallas kellelegi kuuma kohvi sülle, sest oli pabinas. Kõik vaatasid neid erilise tähelepanuga, kuna nad olid võõrad. Veel oli üks osa noori, kelle ülesandeks oli hübriidkapsa põldu kõblata ja rohida. See põld oli tõeline katsumus, sest see oli üsna umbrohune. Töö juures oli puhkepauside korraldaja juhendaja (vt. foto 12).

²³ Leppik, J. Meenutused

²⁴ Nurmik, A. Meenutused

²⁵ Tambre, I. Meenutused

Foto 12. Puhkepaus põllul 1988. a. Vasakult: Ebrok, Nurmik (seljaga), Lehmus ja Leppik.
L. Tamvere erakogust

Puhkepauside ajal räägiti Eesti ja Saksamaa muredest. Selgus seegi, et meie kodumaad teati väga vähe ja ainult, et see asub Euroopas. Suhtumine malevlastesse oli väga hea ja sõbralik. Meil oli siiski hea meel, et me ei olnud enam sakslastele nõukogude noored, selle „selgitustöö“ oli ära teinud sini-must-valge lipp. „Kõige parem oleks olnud välja võtta kaart ja näidata,“ meenutab Kuningas.²⁶ Tööd tehti hoolikalt.

Kõikidel töögruppidel olid oma juhendajatega väga head suhted, kellega säilisid kontaktid ka hiljem. Hiljem kohtuti nn. perepäevadel. Suhtlemine toimus saksa keeles, mis Eesti noortele oli küllalt raske, sest meie koolis õpiti põhiliselt inglise keelt. Mingil määral sai hakkama ka vene keelega, sest seda õpetati ka Saksa DV koolides. „Tundus, et nad olid vene keeles veelgi kehvemad kui meie. Inglise keelt ei osatud üldse,“ arvas Monika Külvik.²⁷ Hea oli, et Halinga kolhoos oli kõigile soovijatele korraldanud saksa keele lühikursused. Kõik, kes olid kursustel

²⁶ Kuningas, J. Meenutused

²⁷ Külvik, M. Meenutused

käinud, said päris hästi hakkama. Tihti võeti suhtlemisel abiks ka eesti keel.

Peatüki kokkuvõtteks võib järeldada, et:

- Töötegmine kellelegi probleemiks ei olnud ja tööd ei valitud;
- Töid, mida teha tuli, oli erinevaid, kuid kõiki püüti teha hästi korralikult.
- Olid huvitavad malevlaste tähelepanekud, mis Eestis olid tundmatud – kohvipausid, töö täpsus jne;
- Väga tihe kontakt oma töögrupi Saksa-poolsete – juhendajatega;
- Selgeks sai erinevate keele oskuste vajalikkus ja seegi, et 1988. aastal oskas sakslane ainult saksa keelt.
- Reisimisel kaasa võtta kaart, et näidata oma kodumaad, ka praegu.

3.6 Malevlased Saksamaa kaubandusega tutvumas

Kõik oli meie inimese jaoks täielikult teistsugune oma kaubavalikuga, sest kaubad Eestis olid talongikaubad. 1988. a. esimene talongikaup oli suhkur. Raha oli malevlastel piisavalt, sest seda oli ju vahetatud ja ka Saksamaal juurde teenitud. Ekskursioonidel käies tunti huvi kohaliku kaubanduse vastu ja tõepoolest selleks anti noortele ka aega. Mida osteti? Igaühel olid omad või kodust kaasa antud soovid, kuid küsitluslehtedelt tuli välja pikk nimekiri:

- Kindlasti osteti eelkõige riideid (pluusid, joped, seelikud, püksid jne.). Tüdrukud ostsid endale sini-valgetriibulised särgid.
- Mitmesuguseid suveniire
- Ehteid, eelkõige kõrvarõngaid

- Koogivorme
- Maiustusi kodustele
- Filterkohvimasinaid
- Miksereid
- Poolautomaatseid fotoaparaate
- Postkaarte, raamatuid
- Erinevat sorte likööre kodustele

Viimase ostu juures peatuksime pikemalt. 11. märtsil 1985. aastal valiti Mihhail Gorbatšov NLKP peasekretäriks. 17. mail alustati kampaaniat joomarlusest ja alkoholismist jagusaamiseks. Eriti tugevnes kampaania alates juunikuust. Rahvasuu nimetab seda „juunipöördeks.“ Alkoholivastane võitlus jõudis kiiresti absurdini. Saksamaal seda seadust ei olnud ja seetõttu tõidki eestlased Saksamaalt kaasa huvitavamaid pudeleid ja erinevaid sorte likööre, mida nad ise ka suveniirideks nimetasid.

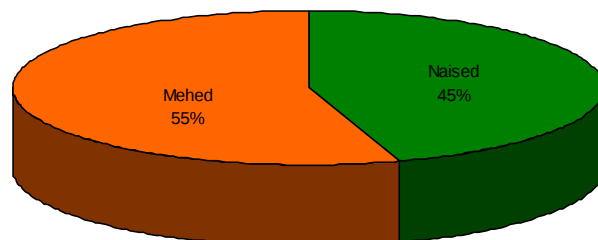
Eestis oli 1988. a. veel üsna sõidukitevaene aeg. Saksamaal oli automarkide valik tunduvalt laiem ja üllatusena tuli meie noortele sealsete noorte käes kasutusel olevate mootorrataste rohkus nii noormeestel kui ka neidudel.

Järeldus, et 1988. aastal Eestis heaoluühiskonnast ei olnud juttugi, sest puudus enamiku inimeste sotsiaalne ja majanduslik turvalisus. Põllumehed tootsid, kuid kõik läks üleliidulisse tootlustusprogrammi – kõik see oli juba varemgi tekitanud protesti. Kuid Eesti ühiskonnas oli aga tekkinud murrang ja „altpoolt“ organiseerumine. Alguse sellele oli pannud Gorbatšovi perestroikapoliitika, mis viis 1991. aastal NSV Liidu lagunemiseni ja Eesti vabanemiseni.

1988. a. malevlased said äärmiselt huvitava töö- ja puhkusereisi Ida-Saksamaale, kus tutvuti sealse elu-olu, reisiti paljudes linnades.

4. MALEVLAISED TÄNAPÄEVAL EHK 20 AASTAT HILJEM

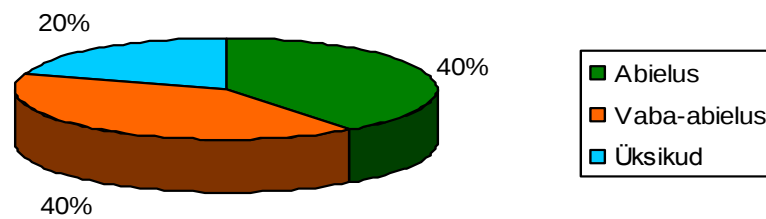
Viimases peatükis uuritakse, mis on 1988. a. malevlastest saanud 20 aastat hiljem, nende arvamust malevast. Parema ülevaate saamiseks on töös tehtud kokkuvõtte 9 naise ja 11 mehe küsimustiku ja lühiintervjuude põhjal. Vastuseid sellele küsimusele andsid kõik 20 malevlast. Küsitletute koosseis alljärgnevalt jooniselt näitas, et 45% ehk 9 olid naised ja 55% ehk 11 mehed (vt. joonis 2).

Joonis 2. Küsitletute sooline koosseis. Allikas: Lisa 1

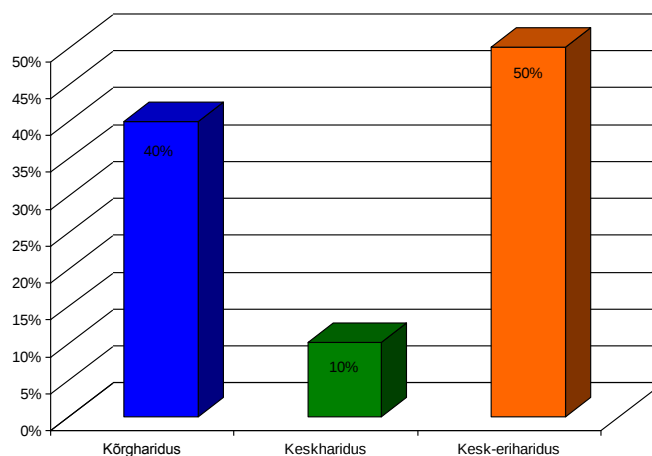
Perekond on keskkond, millest sõltub iga inimese heaolu ja turvalisus. Selgus, et kaheksa ehk 40% on abielus, kaheksa ehk 40% on vabaabielus ja üksikutena elavate protsent oli 20%, nendest 3 olid mehed ja 1 naine (vt. joonis 3). Lapsed olid 13 malevlase peres ja kokku oli lapsi 19.

Kolmel vabaabielus oleval perel ja üksikutel lapsi ei ole. Sellest järeldub tõsiasi, et rahvaarv kahaneb, kuid samas on positiivne, et lastega perede arv on 65% s.o. Eesti keskmisest suurem.

Joonis 3. Perekonnatüübid. Allikas: Lisa 1

Küsitletute haridustaseme kohta annab ülevaate joonis 4. Jooniselt selgub, et kõrgharidusega on 40% ehk 8 inimest, keskharidusega 10% (2) ja kesk-eriharidusega on 10 inimest ehk 50%. Lisaks sellele selgus, et kolm kõrgema haridusega inimest on omandanud magistrikraadi. Kõrghariduse osas on naiste ja meeste osakaal võrdne: mehi 4 ja naisi 4 (vt. joonis 4).

Joonis 4. Küsitletute haridustase. Allikas: Lisa 1

Lõpetatud kõrgkoolid olid:

Tartu Ülikool (3)

Tallinna Ülikool (1)

Maaülikool (1)

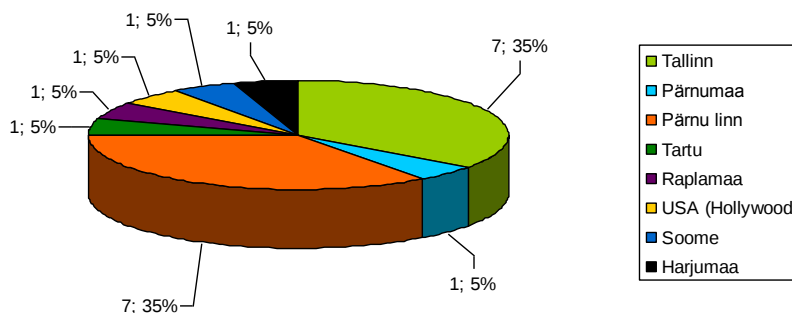
Tallinna Tehnika Ülikool (1)

Concordia Ülikool (1)

Ülikool USA-s (1)

Huvitav oli teada, et populaarseim ülikoolidest oli Tartu Ülikool ning kõrghariduse ja magistrikraadi olid omandanud just perekonnainimesed.

Malevlaste elukohad (vt. joonis 5) ja töökohad on põhiliselt seotud Pärnumaa ja Tallinna piirkonnaga. Harjumaal (5%) ja Tallinnas elab kokku 7 ehk 35%. Pärnumaal 1 (5%) ja Pärnu linnas 7, seega samuti 35%. Tartus elab 1 pere ehk 5%. Raplamaal 1 – 5%. Ameerika Ühendriikidesse Hollywoodi on asunud elama ja töötama 1 naine s.o. 5%. Üks noormees (5%) elab, töötab Soomes, kuid ei ole lõplikult elukohaks Soomet veel valinud. Seega 90% on oma elu- ja töökohad valinud Eestisse ja 10% välismaale.

Joonis 5. Malevlaste elukohad. Allikas: Lisa 1

Järgnevalt antakse ülevaate küsitletud malevlaste arvamusest, kas malev on vajalik ka tänapäeval. Arvamused jagunesid kaheks. Positiivsed arvamused olid ülekaalus.

Positiivsed arvamused:

- + Kindlasti oli ja on praegu vajalik
- + Annab noortele töökogemuse
- + Õpitakse suhtlema
- + Arendab kohusetunnet ja meeskonnatööd
- + Saab teenida endale taskuraha
- + On sotsiaalse kapitalikogumise koht
- + Noorte töötegemise kohti pole palju, sest kõik ei saa olla ajalehepoisid ja ettekandjad
- + 101% maleva poolt
- + Noorte vaheaja sisustamise koha pealt on raske midagi paremat välja mõelda

Negatiivsed arvamused:

- Malev oli 1988 aastal rohkem vajalik, sest praegune kommunikatsioon on lihtsalt teistsugune
- Peab olema korralik järelvalve, eriti tänases kontekstis
- Rahateenimine ei ole primaarne
- Kas ka praegu, ei tea ajad on muutunud
- Kindlasti mitte selleks, et pääseda välismaale

Allikas: Lisa 1; küsimus 17.

Malev alustas uuesti 1994. aastal ja on noorte seas iga aastaga järjest rohkem heakskiitu võitnud. 2003. a. oli Pärnumaa õpilasmalevas 1259 noort. Rühmad asusid: Ares, Häädemeestes, Paikusel, Kaismal, Lavassaares, Sindis, Tõstamaal, Väändras alevis, Varblas ja Pärnu linnas (19 rühma).

Malevlased töötasid heakorra rühmades, parkides, kalmistutel, maasikapõllul ja ka turbarabas. Üldse oli kokku 66 rühma.²⁸

Sõprussidemed jätkuvad Hans-Dietrich Milatziga, kes tegeleb tänapäeval maisikasvatusega (vt. lisa 12). Suhtluskeeleks on inglise keel. Ta tunneb siamaani suurt huvi 1988. a. malevlaste vastu.

Peatüki lõpetuseks võib öelda, et arvamus malevast on siamaani hea ning malev on mitmeti kasulik. Need mälestused, mis Saksa DV-st saadi, on jäävad. Kõik tookordsed malevlased on suurepäraselt leidnud oma koha tänapäevases ühiskonnas.

²⁸ Kanošina, S. Tööhimulised paisutavad malevat // Pärnu Postimees 2003. 29. mail. lk. 2

KOKKUVÕTE

Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest on möödunud 16 aastat. 21. detsembril 2007 astus Eesti Schengeni viisaruumi s.t. et Eestist saab ilma passita reisida kuni Portugalini. Samas enne taasiseseisvumist kuulus Eesti Nõukogude Liidu okupatsiooni alla ja väljapoole liidu piiri oli väga raske reisida.

Teemavalik tuleneski elust enesest – kas me teame, millised probleemid olid veel aastal 1988 ja enne seda Eestis ja Euroopas. Missugused huvid olid noortel sellel ajal? Missuguseid võimalusi vaba aja sisustamiseks pakkus tookordne ühiskond? Minu eesmärgiks oligi seda uurida läbi EÕM-i rühma, kes reisis 1988. aastal Saksa Demokraatlikku Vabariiki välismalevasse ja ka Halinga ja Saksa DV majandite sõprussuhete. Töö arusaadavamaks muutmiseks tegin lühiülevaate Eesti Õpilasmaleva ajaloost ja ka Saksa DV ajaloost kasutades selleks mitmesugust kirjandust, ajaleheartikleid, sõprusmajandite kirjavahetust, arhiivimaterjale ja andmete täpsustamiseks tegin ka lühiintervjuusid.

Töö koosneb neljast peatükist:

Esimeses peatükis antakse lühiülevaade EÕM-i algusest 1967 ja Pärnumaal töötanud õpilasmalevatest kuni nende tegevuse soikumiseni aastal 1991.

Teises peatükis uuritakse Halinga ja Saksa DV sõprussuhteid. Antakse ülevaade sõprussuhete tekkimisest, majandusnäitajatest, töötajatest ja otsusest õpilasmaleva rühmi vahetada.

Kolmas peatükk kannab nime „Eestist Saksa DV-sse malevasse,“ mis koosneb kuuest alapeatükist ja seal uuritakse ettevalmistusi välismalevasse minekuks, sõitu, elukorraldust, ringreise, tööd, kaubandust ja elu-olu.

Neljandas peatükis „Malevlased tänapäeval ehk 20 aastat hiljem“ uuritakse, mis on saanud 1988. a. malevlastest. Peatükis on juttu ka maleva taasasulustamisest tänases Eestis.

Lõpetuseks arvan, et suutsin täita oma eesmärgid ja tõstatatud küsimused leidsid töö peatükkides ka oma vastuse. Tahaksin tänada oma juhendajat ja ankeedi täitnud inimesi, kellele poleks see töö valminud.

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

Arhiivmaterjal

PMA = Pärnu Maa-arhiiv, f 511, n 1, t 73-9

PMA = Pärnu Maa-arhiiv, f 511, n 1, t 14-5

PMA = Pärnu Maa-arhiiv, f 511, n 1, t 14-8

Internetmaterjalid

Evans, T.C. *BerlinWall.jpg*. <http://novaonline.nvcc.edu/eli/evans/Photos/Russia/BerlinWall.jpg>

Kirjandus

Der richtige Mais für Ihren Standart Ausgahl Ostdeutschland 1994.

EM... = *Eesti ja maailm. XX sajandi kroonika* 2006. III. osa, Tallinn,

EM... = *Eesti ja maailm. XX sajandi kroonika* 2007. IV. osa, Tallinn,

ENE... = *Eesti Nõukogude Entsüklopeedia*. 1975. 7. köide, Tallinn

Ilves, G. 1998. *Sündmused, mis vapustasid maailma*. Tallinn

Vahtré, L. 2002. *Elu-olu viimase vene ajal*. Tallinn

Perioodika

Kanošina, S. 2003. *Tööhimulised paisutavad malevat* – Pärnu Postimees. 29.05

Kivimägi et al = Kivimägi, S.; Naaber, G.1988. Malevast nii ja teisiti – Pärnu Kommunist. 15.07

Nädal faktis 22.-28. juuli 1991. – Pärnu Postimees. 30.07.

Vilgats, K. 1988. *Malev läks* – Pärnu Postimees. 5.07.

Vinn, A. 1967. *Koolilaager, mis see on?* – Pärnu Kommunist. 15.07

Käsitirjad

Milatz, H. 25.09.1986 Käsitiri L. Tamvere erakogus.

Milatz, H. 15.12.1988 Käsitiri L. Tamvere erakogus.

Suulised andmed

Murumaa (Andresson), Leena (s. 1970) Pärnu linn

Järva (Kuningas), Janne (s. 1972) Harjumaa

Kurgmann, Anzelika (s 1971) Tallinn

Külvik, Moonika (s. 1971) Sipa, Raplamaa

Leppik, Janec (s. 1970) Harjumaa

Pöder (Nurmik), Aive (s. 1971) Pärnu linn

Tambre, Ivar (s. 1970) Pärnu linn

Tamvere, Leho (s. 1971) Soinaste, Tartumaa

Tammekivi, Sarmite (s. 1957) Pärnu linn

SUMMARY

TO THE GERMAN DEMOCRATIC REPUBLIC WITH ESTONIAN STUDENT BRIGADE

MARTEN VARES

It has passed 16 years since Estonia became independent again. Estonia entered Schengen Visa Space on 21st December 2007 hence Estonians can travel without a visa as far as Portugal. However it was really difficult to travel beyond the borders of the Soviet Union while Estonia belonged to the Soviet Union prior gaining again the autonomy.

The choice of the topic derived from the life itself – do we know, what problems still existed in 1988 and before that in Estonia and in Europe? What were young people interested in? Which possibilities for occupying leisure time offered the society of that time? My goal was to examine it through a group of the Estonian Student Brigade, who travelled to German Democratic Republic in 1988, and through the friendship relations of the farms of Halinga and German Democratic Republic. For making the work more understandable I made a short review of the history of the Estonian Student Brigade and of the German Democratic Republic using various literature, newspaper articles, the correspondence of friendship farms, materials from archives, full particulars and short interviews for specification of the data.

This paper consists of four chapters:

In the first chapter there is a short review of the beginning of the Estonian Student Brigade in 1967 and of the student brigades of Pärnu County until the dying away of their work in 1991.

The second chapter examines the friendship relations of Halinga and of the German Democratic Republic. There is given a review of the formation of the relations, economic variables, labourers and of the decision to change the groups of the student brigades.

The third chapter is named „From Estonia to the brigade of the German Democratic Republic“. It consists of six sub-chapters and it explores the preparations for going abroad, the journey, the way of life, the tours, the work, the commerce and the objective reality.

The last chapter „The students of the brigade nowadays or 20 years later“ examines what has become of the students of 1988. There is a notion of restarting the student brigade in contemporary Estonia.

In conclusion I think I was able to execute my goals, because the questions raised got their answers in the chapters of the work. I would like to thank my supervisor and the people, who answered my questionnaires and gave me the interviews, because without them this work would not have been complete.

Tere!

Olen Marten Vares ja õpin Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis. Teen uurimistööd Üldteemal "Eesti Euroopas", kuid minu töö tuleb 1988.a. EÕM rühmast HALINGA SEETZ, Saksa DV-s. Selle uurimistöö koostamisel saate mind abistada. Koostasin küsimustiku, mis aitab meenutada 20 aastat taguseid aegu.

Küsimustik

Vastaja isikuandmed:

Nimi(soovi korral võite jätta märkimata, sel juhul märkige aga kindlasti oma sugu)

Sünniaeg

Sünnikoht

Praegune elukoht

Haridus, eriala, elukutse

Praegune sotsiaalne seisund(mõni sõna endast)

Malevast Saksamaal

1.Kust ja kelle kaudu saite võimaluse minna välismalevasse? Kui lihtne või keeruline oli see Teie jaoks? Kirjeldage.

2.Kas viisa saamiseks oli vaja esitada elulookirjeldus, iseloomustus, läbida arstlik kontroll. Kirjeldage oma kogemusi selles vallas.

3.Kas ja kuidas toimus reisiks instrueerimine? Kas ja kuidas kontrolliti reisi ajal käitumist?

4.Milliseid reisi ettevalmistusi tegite? Kas täiendasite oma garderoobi või laenasite midagi sõidu tarbeks?

5.Milline oli rühma koosseis? Kas teate, kuidas see komplekteeriti? Milline oli rühmas omavaheline läbikäimine ja läbisaamine?

6.Kirjeldage rühmaprogrammi, oma tööd Saksamaal. Mis Teile esimesena meelde tuleb, kui kuulete sõna EÕM, Saksamaa...

Milliseid vaatamisväärsusi külastasite või milliseid üritusi korraldati? Kuidas Teile programm meeldis? Kas oleksite soovinud midagi muud näha või muid töid teha(oma töödest malevas)?

7.Kus ööbisite? Millised olid elamistingimused? Kuidas oli korraldatud toitlustamine?

8.Mille peale raha kulus? Mis asju Te välismaalt ostsite? Milliseid suveniire reisilt kaasa tõite?

9.Millised olid Teie kokkupuuted kohalikega? Kas oskate iseloomustada kohalike elanike suhtumist(nõukogude) noortesse?

10.Millised olid Teie välismaamuljed? Kas miski üllatas heas või halvas mõttes?

12.Kas pidasite päevikut? Kas tegite pilte või filmisite?

13.Kuidas ja kellega jagasite pärast reisi oma muljeid?

14.Kas olete korraldanud oma grupi kokkutulekuid?

15.Kuidas jõudsite Saksamaale ja tagasi?

16.Kus olite varem reisinud NSV Liidu piires? Kas see oli Teie esimene välisreis?

17.Teie arvamus, kas EÕM oli vajalik ja kas ka praegu EV-s?

Kui ei soovi järgida etteantud küsimusi, siis kirjutage vabas vormis. Lisaks küsitule on teretulnud kõik muud selle kohased andmed. Kõik, mida mäletate, on oluline ja huvitav. Olen väga tänulik, kui vastate(ka lühidalt või osaliseltki omal valikul) 6.jaanuariks 2008.

Kaunist jõuluaega!

Lugupidamisega Marten Vares. martenvares@hotmail.ee

LPG Pflanzenproduktion Seetz

Sitz: 2911 Garlin

LPG P Seetz Sitz 2911 Garlin Kreis Perleberg

Ihre Zeichen

Ihre Nachricht vom

Unsere Zeichen

Datum

25. 09. 1986

Betrifft

Lieber Lembit, Liebe Freunde!

Für den sehr freundlichen Empfang und für die gebotene Gastfreundschaft in Eurem Kolchos möchten wir uns nachträglich nochmals recht herzlich bedanken.

Wir sind mit unserem Freundschaftszug in Berlin wieder gut gelandet. Auf der gesamten Reise konnten wir viele Eindrücke von der Landschaft, den Städten und der guten Gastfreundschaft gewinnen.

Der Aufenthalt in Eurem Kolchos hat uns sehr gut gefallen und war gleichzeitig sehr lehrreich für alle Teilnehmer. Besonders beeindruckten uns die guten Viehbestände, die baulichen Anlagen, der Technikbesatz - hier besonders die hohe Anzahl der Lastkraftwagen und die vorbildliche Ordnung auf den Abstellplätzen - sowie die Einführung einer geregelten Arbeitszeit mit 40 Stunden/Woche. Auch die durchgeführten und vorgesehenen Maßnahmen zur Verbesserung der Arbeits- und Lebensbedingungen im Kolchos und in den Dörfern gefielen uns gut. Es müssen eben bei Euch sowie bei uns Voraussetzungen geschaffen werden, daß sich die Menschen in den Dörfern wohlfühlen, sich für den Betrieb voll einsetzen und dadurch ausreichend Nachwuchs gewonnen werden kann.

Hoffentlich werdet Ihr in diesem Jahr eine gute Ernte einbringen können, um den Plan 1986 allseitig zu erfüllen.

Bei uns hat es in diesem Sommer von Anfang Juli bis Mitte August kaum geregnet. Unser Betrieb hat einen großen Anteil grundwasserferner Böden, wodurch Ertragsausfälle besonders bei der Futterproduktion und den Hackfrüchten auftreten werden. Beim Getreide konnten wir 35,5 dt je Hektar ernten und damit den Plan mit 0,5 dt je Hektar überbieten.

Zur Zeit sind wir bei der Kartoffel- und Maisernte. Von 600 ha Kartoffeln hatten wir am 26. 09. = 320 ha gerodet mit einem Ertrag von 185 dt je Hektar. Geplant waren hier 220 dt je Hektar. Beim Silomais rechnen wir mit 300 dt je Hektar. 300 ha Mais wollen wir in diesem Jahr als CCM-Mais (Mais Kornspindelgemisch) ernten und einsilieren. Diese Silage ist ein gutes Kraftfutter für die Schweineproduktion und Rindermast.

GRÖNEBERG LENZEN 11/10/1 DJ G 100/86 3706 1

Telefon: Karstädt 28 28

Bankkonto 1383-16-344

- 2 -

Wie sieht es bei Euch aus, welche Kulturen baut Ihr auf dem Ackerland an?

So, für heute möchte ich schließen, wir wünschen Euch alles Gute, vor allem Gesundheit und Schaffenskraft sowie viele Erfolge in der Arbeit.

Tun wir gemeinsam alles, damit unsere Freundschaft zustande kommt.

Auf baldige Antwort wartend, verbleibt mit den besten Grüßen

Ihr Hann Ullrich

LPG Pflanzenproduktion Seet3

Stt: 2911 Garlin

LPG Pflanzenproduktion Seet3 Stt: Garlin 2911

UdSSR - Estonia

Põik tänav

Lembit Tamvere

Pärnu-Jaagupi

203603

Ihre Zeichen

Ihre Nachricht vom

Unsere Zeichen

Datum

15. 12. 1988

Betrifft

Liebe Freunde!

Werter Lembit!

Wir hoffen, daß die Urlaubsreise sehr angenehm war und bei Euch alle gesund und munter sind. Wir würden uns für die Reiseeindrücke der Mittelmeerrundfahrt sehr interessieren, vielleicht ist es bei der nächsten Begegnung möglich, einen Vortrag darüber zu hören. Drei unserer Kollegen waren im November über die agrarwissenschaftliche Gesellschaft der DDR im Nachbarbetrieb "Edasi". Leider hatten sie keine Zeit, Euch zu besuchen. Sie hoffen aber, daß der Vorsitzende die Grüße übermittelt hat. Auch unsere Oktoberdelegation bedankt sich nochmals recht herzlich für die sehr gute Gastfreundschaft und Geschenke.

Es waren interessante Eindrücke, wie uns alle bestätigten. Wir hoffen, daß die wirtschaftliche Lage durch die extremen Witterungsbedingungen bei Euch nicht all zu schlecht ist und daß Ihr ausreichend Futter habt, um über den Winter zu kommen. Auch in unserer Republik gab es große Ertragsausfälle in einigen Gegenden. Im Süden gibt es LPG, die nur zu Hälfte des Winterfutters gesichert haben. Zum Glück sind wir in diesem Jahr etwas verschont geblieben, unser Plan von 47,0 Getreideeinheiten konnten wir mit 46,7 Getreideeinheiten abrechnen.

Besonders gut war die Kartoffelernte, wo wir mit 327 dt/ha den 1. Platz im Bezirk Schwerin erreicht haben. Das gleiche gilt auch für Zuckerrüben, wo wir 396 dt/ha ernteten.

Unser Silomais brachte 564 dt/ha und der CCM-Mais 84 dt Korn. Damit können wir erstmals in unserer Kooperation Grob- und Konzentratfutter absichern.

Für 1989 hoffen wir, daß unsere Zusammenarbeit sich weiter vertiefen wird und daß unser Austausch von Delegationen und Jugendlichen fortgesetzt werden kann.

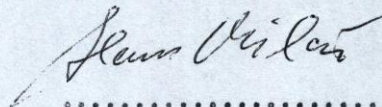
Als erstes erwarten wir Eure Delegation im Frühjahr. Schreibt uns bitte, wenn möglich noch im Januar, welche Termine Ihr vorgesehen habt.

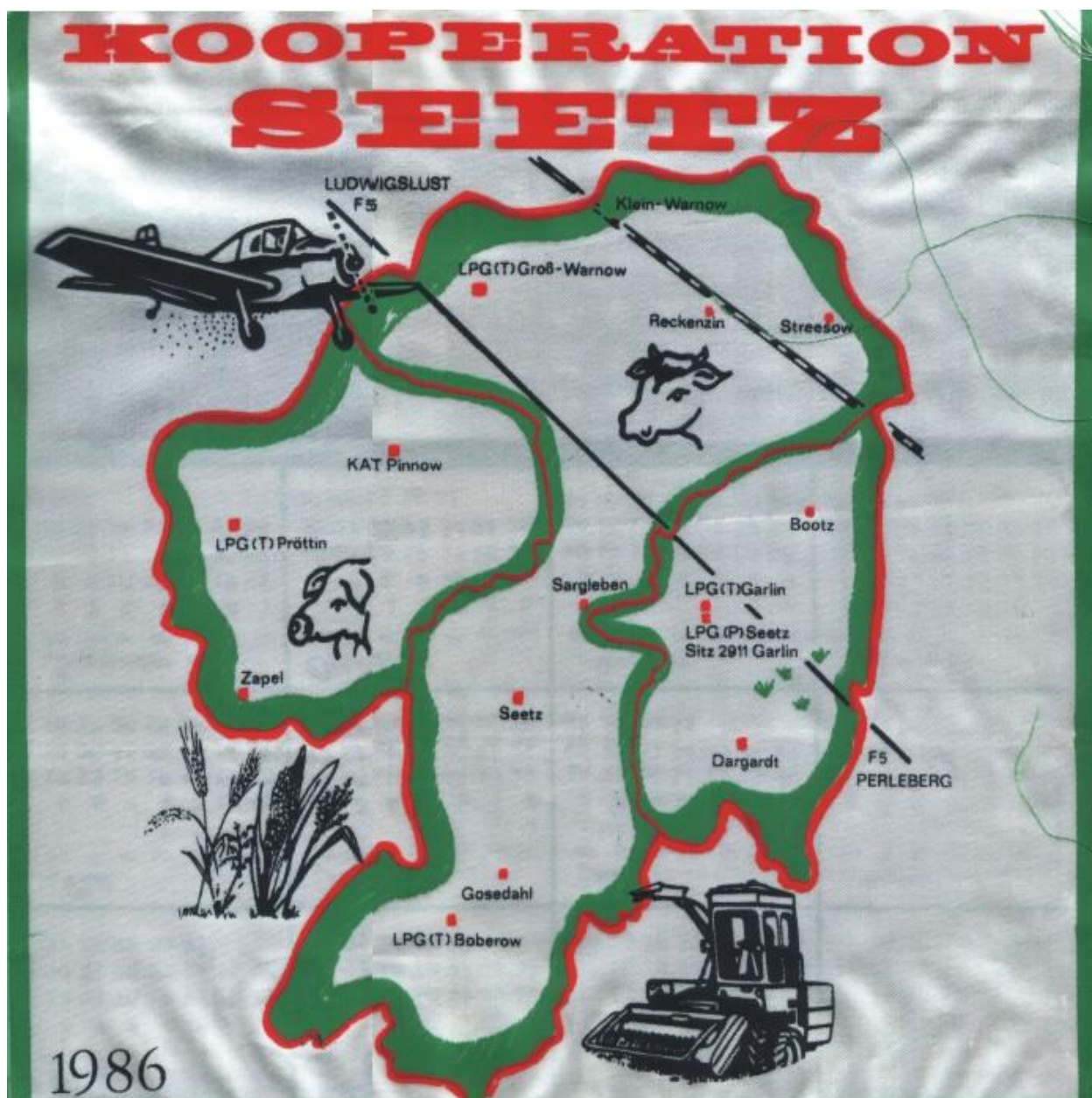
- 2 -

Unsere Delegation möchte, wenn es möglich ist - vom 22. 06. bis 28. 06. 1989 mit 6 Personen zu Euch kommen. Der Schüleraustausch muß zwar noch von offiziellen Stellen bestätigt werden, jedoch hoffen wir, daß wir ihn vom 04. - 18. 07. 1989 wiederum durchführen können.

Für 1989 wünschen wir Euch vor allen Dingen gute Witterung, hohe Planerfüllung und Euren Familien Gesundheit und Schaffenskraft, damit unsere Beziehungen sich weiterhin zum Positiven entwickeln können.

Mit besten Grüßen
im Namen aller Mitglieder
der Kooperation Seetz

.....
Hans Milatz

RÜHMA NIMEKIRI

1. **Andresson, Leena Antsu t.**
2. **Artel, Veiko Eino p.**
3. **Arens, Üllar Arno p.**
4. **Ebrok, Annika Peetri t.**
5. **Kodasma, Pilvi Kalvi t.**
6. **Kodasma, Piret Kalvi t.**
7. **Kold, Kalev Lembitu p.**
8. **Kuningas, Janne Eeri t.**
9. **Kurgmann, Anzelika Arvo t.**
10. **Käsper, Rene Reinu p.**
11. **Külvik, Moonika Mihkli t.**
12. **Lehmus, Sven Ivani p.**
13. **Leppik, Janek Ülo p.**
14. **Nurmik, Aive Endli t.**
15. **Rahula, Margus Lembitu p.**
16. **Sepandi, Armo Elmo p.**
17. **Tambre, Ivar Jüri p.**
18. **Tamvere, Elve Mihkel-Alfredi t.**
19. **Tamvere, Leho Lembitu p.**
20. **Tammekivi, Sarmite Janise t.**
21. **Tõnisson, Silja Heiti t.**

EÕM'88 VÄLISRÜHMA VASTUVÕTU TÜÜPPROGRAMM

Päevakava tööpäevadel

Kell 7.00 - äratus	14.00 - töö majandis
8.00 - hommikusöök	18.00 - õhtusöök
9.00 - töö majandis	19.00 - puhkeprogramm
13.00 - lõunasöök	23.00 - öörahu

Programmilised üritused

- saabumise ja lahkumise päevad
- kohtumine majandi juhtkonna ja majandi noortega
- ekskursioon majandis
- kohtumine majandis või läheduses asuva EÕMi või EÜRi rühmaga
- osavõtt EÕMi piirkondlikest üritustest
- ühepäevane ekskursioon rajoonis ja rajoonikeskuses
- ühepäevane ekskursioon Tallinna
- kontserdi külastus
- kino külastused

Programmiliste ürituste korraldamiseks vajab rühm transporti.

KULUTUSTE ORIENTEERUV EELARVE EÕMi VÄLISRÜHMA

VASTUVÕTUKS

Majutuskulud	16 päeva x 3.-	48.-
Toitlustamine	16 päeva x 5.-	80.-
Kultuuriline teenindamine	16 päeva x 1.-	16.-
Elukondlik teenindamine	16 päeva x 1.-	16.-
Suveniirid	5.-	5.-

Ühe õpilase vastuvõtu kulud		rbł. 165.-
Tõlgi tasu	16 päeva x 4.-	64.-
Rühma transpordikulud koos ekskursioonidega		1000.-

Töötasu makstakse õpilastele vastavalt tehtud tööle, kuid mitte vähem kui á 30.- rbł. ja rühm täiskasvanud saatjatele á 60.- rbł.

NSVL Väliskaubanduse Panga
Tallinna osakond

Valuuta vahetus

Pärnu rajooni Halinga kolhoosi ja Saksa DV
Pflanzenproduktion Seetz sõpruslepingu alusel toimub 27.06-
11.07.88 õpilasrühmade vahetus. Seoses sellega pakub ELKNÜ
Keskkomitee vahetada valuutat üldsummas 10 000.- rubl. (kümme
tuhat rubla) vastavalt lisatud nimekirjale. Sõit toimub
valuutavabavahetuse korras.

Grupi väljasõidu aluseks on ELKNÜ Keskkomitee sekretariaadi
otsus nr. 25 § 22 9. märtsist 1988. a.

ELKNÜ Keskkomitee volitab valuutat kätte saama
....., välja antud ENSV Välisministeeriumi poolt
(kuupäev) (allkiri), kelle allkirja tõestame.

Juhul, kui sõit ei toimu, kohustub ELKNÜ Keskkomitee
tagastama valuutat panka vahetuseks nõukogude rublade vastu.

Kassale

_____ 19 a.

Välja antud valuutat sularahas _____

tsekkides _____

Kassa sissetulekuorder

Arve "Kassa" deebet nr. 03000000

Välisvaluuta arve kreedit nr. 060000000 _____

Korrespondendarve kreedit nr. _____

Arve "Saadud komslon" kreedit nr. _____

nr. 96022003 _____

Kokku: _____

(summa sõnades)

Kontrolör _____ Raamatupidaja _____

Väärtusi välja antud kassa sissetulekuorderil märgitud summa

Kassapidaja _____

Valuuta ja loetletud väärtuste väljaveo number

nr. _____

Kätte saanud _____

(kliendi allkiri)

Hans-Dietrich Milatz
Regionalleiter
Ostdeutschland

